

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Κώστας Παπαλιώζης

Ο καπιταλισμός καθώς σπρώχνει τους αγρότες στην εκποίηση της γης τους, τους μετατρέπει σε μισθωτούς-προλετάρους.

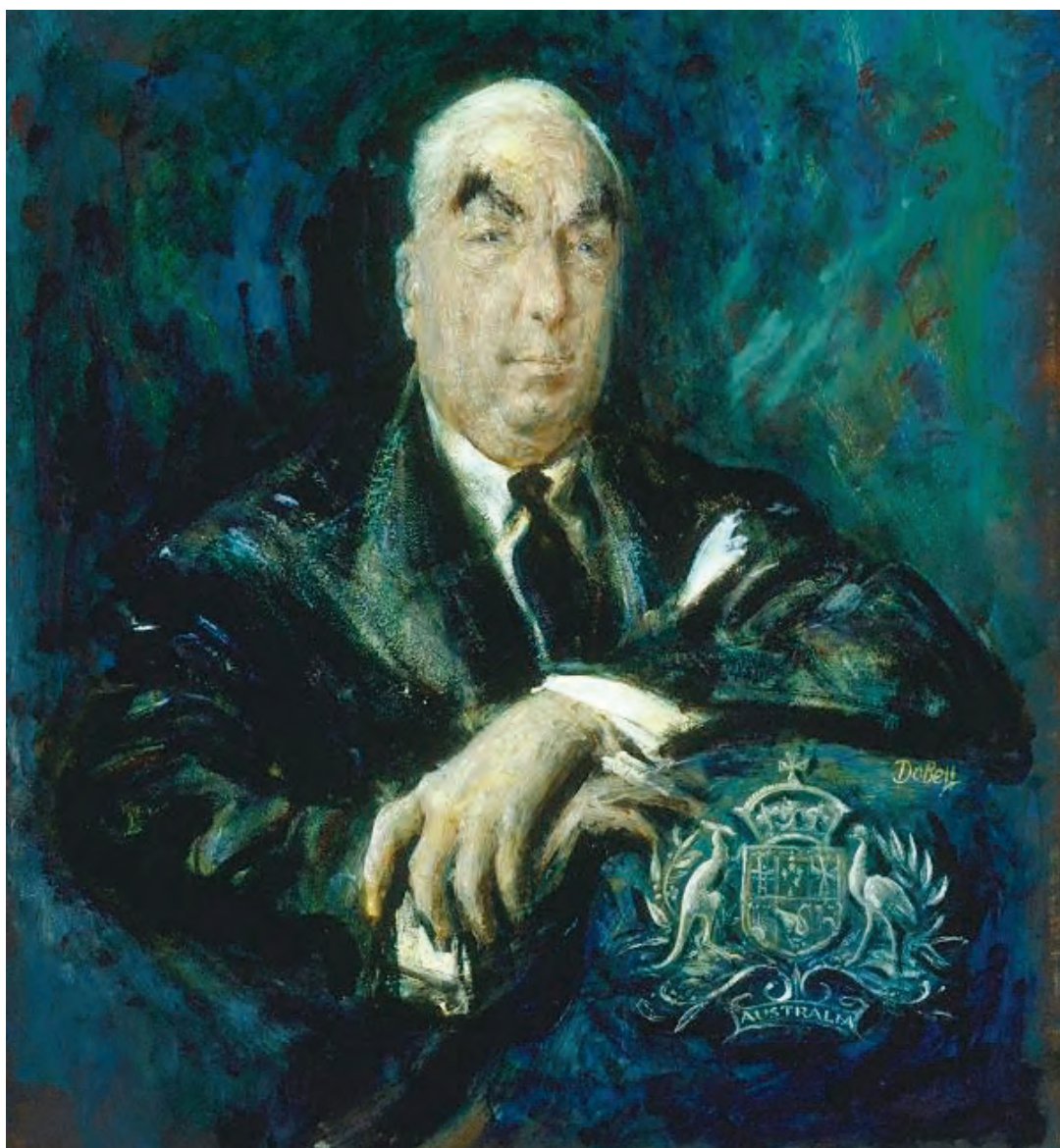
Μαρξ

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Ανεξάρτητα αν το έργο είναι κλασικό και παραδοσιακό, μοντέρνο και σύγχρονο. Από αυτή την άποψη, οι εργάτες του Κ. Παπαλιώζη παραπέμπουν θεματολογικά στον εργαζόμενο άνθρωπο. Όμως η μορφολογική ανάλυση μας λέει πολύ περισσότερα. Η ανάλυση της αναπαράστασης των εργατών, παραπέμπει στον νεομετανάστη εργάτη στη βιομηχανία, ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση πολιτισμικού σοκ. Μπήκε πρόσφατα μέσα στα πλαίσια μιας βιομηχανικής κουλτούρας, που απέχει πολύ από το αγροτικό παρελθόν της πλειοψηφίας αυτών των ανθρώπων. Εκτελεί την εργασία, χωρίς ουσιαστική επαφή με τον περίγυρό του, χωρίς την ικανότητα να επικοινωνήσει και να διαπραγματευτεί τη ζωή του. Άλλοι μιλάνε γι' αυτόν. Έτσι εξηγούνται τα συγκεχυμένα συναισθήματα που αναδύει η χρήση των υλικών του μέσων, και οι απεικονιστικές συμβάσεις που χρησιμοποιεί.

Οι εργάτες που ζωγραφίζει, είναι πάντα μόνοι. Δεν έχουμε εικόνες των εσωτερικών χώρων του εργοστασίου, με τους εργάτες να εργάζονται κατά ομάδες. Και ποτέ δεν απεικονίζονται σε δημόσιες εργατικές εκδηλώσεις, συλλαλητήρια, συσκέψεις του συνδικάτου κ.τ.λ. κάτι που παρουσίασαν οι γενιές των αυστραλών καλλιτεχνών και λογοτεχνών των δεκαετιών του 1940 και 1950.

Στις μοναχικές φιγούρες των εργατών του Παπαλιώζη, παίζεται και μια άλλη κοινωνική διάσταση της εργασίας, η εθνική. Ζωγραφίζει τους εργάτες όντας ο ίδιος, μέρος μιας πολυδιασπασμένης εθνοτικά εργατικής τάξης. Δεν νοιώθει ο ίδιος ως μέλος μιας ομάδας, που το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η ταξική της θέση στην κοινωνική διαδικασία. Αντίθετα, ως νεομετανάστης εργάτης νοιώθει τη θέση του εκεί πρόσκαιρη. Άλλωστε το όνειρό των περισσότερων νεομεταναστών, ήταν η σύντομη επιστροφή στην πατρίδα. Γι' αυτούς τους λόγους, δεν συνειδητοποιεί ότι είναι μέρος μιας ευρύτερης ταξικής ομάδας. Αντίθετα στην αναπαραστατική αυστραλιανή τέχνη των δεκαετιών του 1930 και 1940, βλέπουμε πως η στροφή από την ειδυλλιακή τοπιογραφία προς τα προβλήματα της αστικής ζωής, ανέδειξε ένα τεράστιο δυναμικό αγώνων της εργατικής τάξης μέσα από αναπαραστάσεις στην τέχνη, Βέβαια και τότε, υπήρχαν

Πορταίτο του πρωθυπουργού της Αυστραλίας Sir Robert Menzies από τον William Dobell, (1960)

χοντρικά δύο κύριες κατευθύνσεις, στο πως παρουσιάζονταν οι εργαζόμενοι στη δουλειά, στα συλλαλητήρια και στις συγκεντρώσεις των συνδικαλιστικών τους οργάνων: α) Ως φιγούρες που αν και ταλαιπωρημένες, είχαν το σθένος και τη θέληση να αγωνιστούν για ένα καλύτερο μέλλον, και β) ως φιγούρες που το βάρος της καταπίεσης που έχει υποστεί η τάξη τους, τους έκανε ανήμπορους να διαχειριστούν το μέλλον τους.

Όμως από εκείνη την εποχή μέχρι τη δεκαετία του 1970 που ο Παπαλιώζης στη Μελβούρνη ζωγράφισε τους εργάτες του, είχε αλλάξει όπως είπαμε το κοινωνικό κλίμα. Η «Αφαίρεση» επικράτησε παντού με τη βοήθεια της CIA, που με τα μυστικά κονδύλια που διέθετε, διακινούσε πολυδάπανες εκθέσεις της «Λυρικής Αφαίρεσης» σε όλο τον κόσμο, βοηθώντας έτσι στο να εκλείψει η εικόνα του εργαζόμενου

ανθρώπου, ως μια άρτια μορφή και οντότητα. Βέβαια από τη δεκαετία του 1960 με την «Ποπ Αρτ», έχουμε ξανά την εμφάνιση του ανθρώπου, αλλά είναι πάλι ένα μοναχικό άτομο που σπαράσσεται υπαρξιακά, και που έχει μεταβληθεί σε νευρόσπαστο της αγοράς και του καταναλωτισμού. Αλλά γενικά μετά την δεκαετία του 60' η εικόνα του εργάτη λείπει από την λεγόμενη υψηλή τέχνη. Έρχεται λοιπόν ο Παπαλιώζης στα μέσα της δεκαετίας του '70, ένας νεομετανάστης εργαζόμενος στην αυτοκινητοβιομηχανία της Φορντ, και ζωγραφίζει τον εργάτη του εντελώς βιωματικά, όπως εκείνος τον αισθάνεται. Και τον ζωγραφίζει πάντα μόνο του, όχι σε ομάδες όπως έκαναν παλιά οι Roy Dalgarno, Yosli Bergner, Victor O'Conor, Noel Counihan, Herbert McClintock και ο William Dobell.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Στις μοναχικές φιγούρες των εργατών του Παπαλιώζη, παίζεται και μια άλλη κοινωνική διάσταση της εργασίας, η εθνική. Ζωγραφίζει τους εργάτες όντας ο ίδιος, μέρος μιας πολυδιασπασμένης εθνοτικά εργατικής τάξης.